

La llum esclata

QUIM GIBERT

Si *El vestit nou de l'emperador* de Hans C. Andersen continua essent un conte que agrada és perquè en molts àmbits de la societat ningú no gosa denunciar les irregularitats que es produeixen. A propòsit d'aquest immobilisme, quan tothom sap que l'enganyen, l'arquitecta Itziar González apunta que la por ens fa crèduls: «i ensenya alhora que si la mentida necessita la complicitat de tothom, la veritat i el desig de saber també es poden encomanar».

Les institucions de govern que actualment regeixen a la Franja de Ponent han teixit polítiques que fan invisible el català. En aquest sentit, Francisco Javier Lambán, president aragonès, manifestava que «evidentement» el castellà «seguirà siendo la única lengua oficial» (*La Vanguardia*, 2-9-2015). Descartar el reconeixement oficial de la llengua autòctona és deixar a la deriva un dels patrimonis més importants de la Franja.

Quan una autoritat de primer ordre, que hauria de ser un exemple cívic, nega drets humans bàsics, entre les rondalles recopilades en el Baix Cinca, de transmissió intergeneracional, n'hi ha que aborden inquietuds i «queixes per mitjà d'un astut llenguatge que, davant d'interpretacions molt superficials, no resulta en absolut conservador ni conformista». Així ho assenyala Carlos González Sanz, escriptor especialitzat en literatura oral i autor de *Despallerofant* (IEBC, 1996), un estudi de relats tradicionals. *Lo mig pollet*, un dels relats contat per la fragatina Andresa Bean, en el llibre esmentat parla d'un xiquet de vida que, mentre arreplegava fem, va entrepussar amb un sac de diners.

El fill del rei, que justament passava per aquell veral, en saber-ho, li va oferir que la casa reial tingués cura d'aquella troballa. Tot innocent, el vailet va acceptar-ho de seguida. L'endemà, a instàncies de la mare, el bordegàs va fer cap fins al palau de sa majestat per tal d'endur-se'n la saca. Tant el rei com el fill s'hi van negar en redó. A partir de llavors, el marrec es veurà immers en un seguit de peripecies a fi i efecte de recuperar els diners. L'encís d'aquest i altres contes és que el noi de classe humil aconseguirà doblegar el totpoderós sobirà.

El món de les rondalles ens aporta maneres de resoldre situacions neguitoses en les quals no manca la intriga. I és que en els contes qui pateix són els protagonistes, immersos en contextos estressants, mentre que el lector o espectador, que a vegades viu circumstàncies d'un cert paral·lelisme, observa el que s'esdevé des de la distància, sense quedar directament enfangat.

Llengua i cultura popular és el títol de la jornada sobre dignificació lingüística que el Casal Jaume I de Fraga convoca per al segon cap de setmana de març.

«No tot és desar somnis pels calaixos / rodejats d'emics o bé d'objectes / que subtilment i astuta ens empresonen. / Perquè viure és combatre la peresa / de cada instant i restablir la fonda / dimensió de tota cosa dita, / podem amb cada gest guanyar nous àmbits / i amb cada mot acréixer l'esperança. / Serem allò que vulguem ser. / Pels vidres / del ponent encrespat, la llum esclata», diu Miquel Martí i Pol. ♦

QUIM GIBERT, psicòleg i autor de *Qui estima la llengua, la fa servir*

Nòtula

Desperta, Catalunya?

Bon dia. Desperta, Catalunya!» Ens ho diu la Mònica a les sis del matí. Cada dia i des de fa unes quantes temporades des de Catalunya Ràdio.

Tot i que ja hi ha hagut qui li ho ha fet veure, la Mònica ens continua despertant sense l'ús pronominal adequat. La Mònica ens desperta, amb rigor i amb exigència, tot el que ens pot despertar: les ganes de saber, l'energia positiva, la curiositat, el bon humor... Però no ens desperta dient el que caldria: «Desperta't, Catalunya!»

En català hi ha verbs transitius que hem d'evitar de fer servir com a intransitius: «Els jugadors s'entrenen», «el motor s'escalfa» i la gent, al matí, «es desperta» i «s'espavila». Espavilem-nos, doncs, i despertem-nos (aviat). Desperta't, Mònica!

DAVID PALOMA